

ODSTRANITEV EMULZIJSKEGA PREMAZA s hrbtni strani slike *Streljanje talcev*, 13. 10. 1942 Toneta Kralja

Naravni polisaharidi, ki omogočajo tvorbo biopolimernega gela, po mnogih izmed njih smo začeli posegati tudi v restavratorstvu, so umeščeni v štiri skupine: polisaharide pridobljene iz alg (agar-agar, agaroz, karagenan), rastlinske polisaharide (gumi arabika, tragakant gumi, guar gumi, pektin), celulozne derivate (metil celuloza, hidroksipropil celuloza, hidroksipropilmetil celuloza ...) in polisaharide mikrobnega izvora (ksantanski gumi, dekstran, gelanski gumi). Glede na strukturo gela, ki jo tvorijo, so razvrščeni na homogene in heterogene polisaharide. K slednjim prištevamo pektine, sluzi ter gumije.

Iz skupine gumijev je za nas zanimiv ksantanski gumi (ksantan), proizvod aerobnih bakterij vrste *Xanthomonas campestris*. Uporaben je predvsem zaradi zgoščevalnih lastnosti, pH uporabljenih raztopin za čiščenje slik nanj nima vpliva, je temperaturno stabilen, neškodljiv za zdravje in biorazgradljiv. Sestavljen je iz hidrofilnih molekul, kar prispeva k povečanju viskoznosti vode in vodnih raztopin. Gelu je možno dodati organska polarna in nepolarna topila, kar omogoča poleg v vodi topnih tudi odstranitev netopnih nečistoč. Opozoriti pa velja, da je ksantan kot vsak drug organski material nagnjen k plesnjenju, zato ga je treba s slike dobro odstraniti.

Barvni emulzijski kit dveh sanacij predrtega platna, obsežen barvni emulzijski premaz in akumulirane

površinske nečistoče na nezakritih delih poslikave na hrbtni strani slike, ki jih z 2 in 4-% agar gelom iz barvne plasti nismo mogli varno odstraniti, nam je omogočil 2-% ksantanski gel. Pripravili smo ga iz deionizirane vode (Mikro + Polo), v katero smo zamešali ksantan (*Xanthan gum*, Kremer Pigmente). Gel ni topil emulzijskega premaza in kita, saj nista bila vodotopna, pač pa je povzročil njuno nabrekanje, ne da bi se pri tem voda uspela absorbirati v občutljive slikovne sloje. Odstranjevanje in čiščenje sta bila kljub kontroliranemu delovanju vode izredno zahtevna. Površina slike namreč ni ravna in je zaradi redkega tkanja platna izrazito strukturirana. Barvni emulzijski premaz, ki se ni povsod oprijel površine, je bil neenakomerno debel. Slikovni sloji so v veliki meri poškodovani, a stabilni in razkrivajo platno. Posamezne barve poslikave so različno občutljive. Poleg tega pa je slika tudi obojestransko poslikana, zaradi česar smo morali biti še dodatno previdni.

Med delom smo sliko pustili na izvornem podokviru, da smo ublažili odzivanje platna na vodo. Ksantanski gel smo nanašali z modelirko in delovanje vanj vezane vode aktivirali s premikanjem čopiča z ustrezno trdoto ščetin s krožnimi gibi. Na ta način smo emulzijski premaz pravzaprav mehansko odstranjevali. Ko se je gel zasitil s premazom, smo ga s čopičem odstranili, ostanke obrisali s suhimi vatnimi tamponi in površino izmili s tamponi,

ovlaženimi z deionizirano vodo. Postopek smo lahko na obdelovani površini zaporedoma ponovili dvakrat do trikrat, kolikor je bilo potrebno, da smo odstranili ves premaz barva pa se med tem ni omehčala. Kjer so bila na sliki bolj občutljiva območja rjavih in črnih izredno tankih barvnih nanosov, smo ksantanski gel nanašali preko silikonskega gela (*KSG 350 Z Silicone Gel*, Kremer Pigmente). Odstranjevanje ksantanskega gela je potekalo po že opisanem postopku, ostanke silikonskega gela pa s tamponi, ovlaženimi s ciklometikonom D5 (*Cyclomethicone D5 Solvents*, Kremer Pigmente).

Snetje slike s podokvira, da smo lahko odstranili nečistoče na robu slike, je razkrilo, delno ohranjen napis, po katerem je starejša, še ne poimenovana poslikava na hrbtni strani slike *Streljanje talcev*, 13. 10. 1942 dobila naslov. Tako je bila poleg poimenovanja slike *Panem et circenses* kolegoma iz Muzeja novejšje in sodobne zgodovine Slovenije z odstranitvijo barvnega emulzijskega premaza omogočena tudi motivna, ikonografska in slogovna interpretacija tega nadvse zanimivega in izpovednega Kraljevega dela.

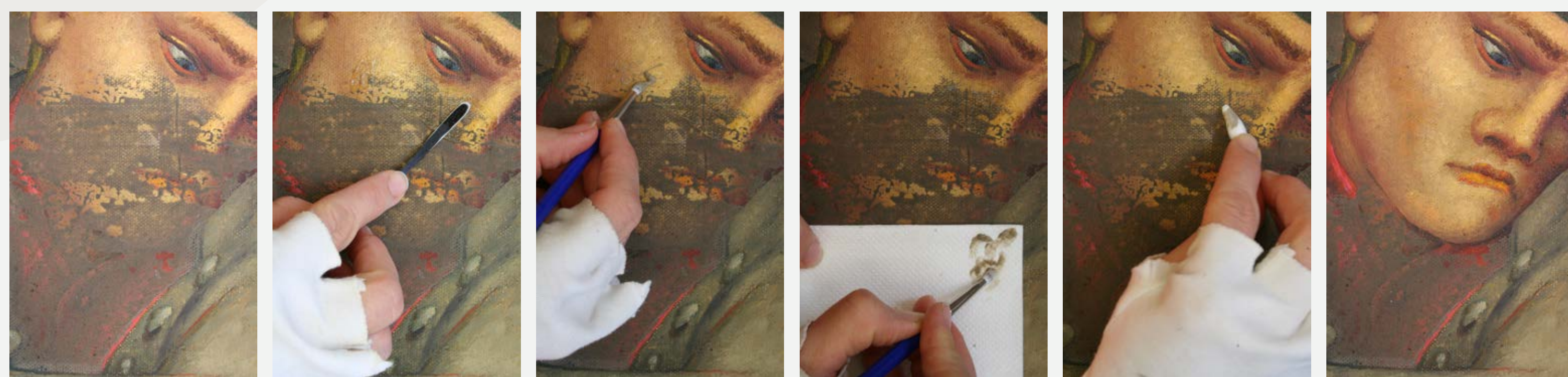
SODELAVKI:
Petra Bešlagić ZVKDS RC in Maša Kavčič ZVKDS RI, ki sem ji hvaležna za strokovno svetovanje ob nastalih dilemah in precepu ter za usmerjanje in napotke pri iskanju gela z ustreznimi lastnostmi.

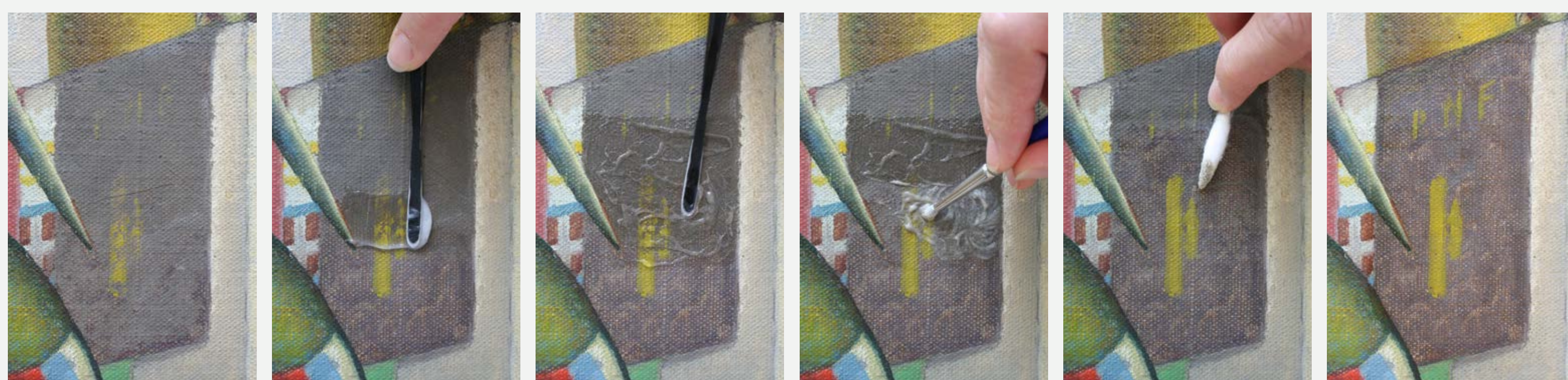
Slike 1a-e: Odstranitev obsežnega barvnega emulzijskega kita in premaza s ksantanskim gelom razkrije neznatno poškodbo platna.

Slika 4: Med odstranjevanjem emulzijskega premaza.

Slike 2a-e: Odstranjevanje barvnega emulzijskega premaza s ksantanskim gelom.

Slike 3a-e: Odstranjevanje emulzijskega premaza z občutljivega barvnega predela s ksantanskim gelom v kombinaciji s silikonskim gelom.

Sliki 5a,b: Postopno odkrivanje poslikave.